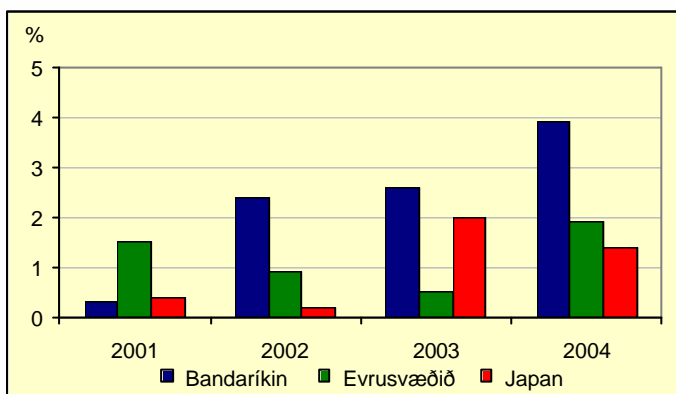

18. september 2003

Ný spá Alþjóðagjaldeyrissjóðsins

Alþjóðagjaldeyrissjóðurinn birti í morgun nýja [efnahagsspá](#) en í henni kemur fram að áfram er gert ráð fyrir hægðara efnahagsbata í heiminum á þessu ári og því næsta. Hagvaxtarspá fyrir 2003 og 2004 er í heildina óbreytt frá síðustu spá sjóðsins sem kom út í apríl en þó hafa spár fyrir Bandaríkin og Japan verið hækkaðar en spá fyrir evrusvæðið hefur verið lækkuð. Gert er ráð fyrir að hagvöxtur í heiminum verði 3,2% í ár og 4,1% á næsta ári.

Hagvöxtur í helstu iðnríkjum

Samkvæmt spánni hefur almennt dregið úr óvissu, olúverð hefur lækkað og búist er við að vaxta- og skattalækkunir örvi hagvöxt á seinni helmingi ársins þó hægt verði. Mikið veltur þó enn á framvindu í Bandaríkjunum enda erfitt að segja til um hversu lengi áhrif af undangengnum lækkunum á hlutabréfamörkuðum munu vara. Frá því í vor hafa vísitölur um væntingar fyrirtækja og einstaklinga hækkað, fyrst og fremst í Bandaríkjunum. Aðrir hagvísar gefa misjafna mynd af stöðunni. Hægt hefur á framleiðslu og vexti í alþjóðaviðskiptum, atvinnuleysi hefur aukist og fjárfestingar í iðnríkjunum hafa ekki tekið við sér að fullu. Vextir og skattar hafa víða verið lækkaðir og frekari lækkunir eiga eftir að taka gildi en mismiklar þó. Mestar eru þær í Bandaríkjunum og Bretlandi en minni á evrusvæðinu og í Japan.

Í skýrslunni kemur fram að verðbólga hefur verið mjög lítil að undanförunum, eða undir 2% bæði í ár og í fyrra, og búist við að svo verði áfram. Þannig er reiknað með að hún verði 1,3% í iðnríkjunum á næsta ári en ef sú spá gengur eftir mun verðbólga ekki hafa verið lægri í þrjátíu ár. Í þróunarríkjum er búist við tæplega 5% verðbólgu sem er líka lægri en hún hefur áður verið. Enn sem komið er hefur verðhjöðnun eingöngu gætt í fáum löndum – aðallega Japan – en í um 15% af þróuðum ríkjum er nú búist við verðbólgu undir 1% á næsta ári. Þó að hætta á verðhjöðnun sé ekki talin mikil eru töluverðar líkur á tímabundnum verðlækkunum í mörgum löndum, t.d. í Pýskalandi.

Staðan á fjármálamörkuðum hefur batnað á ný eftir lækkunir á hlutabréfum í aðdraganda Íraksstríðs í vor. Vextir hafa lækkað mikið undanfarið og langtímavextir voru í júní sl. í fjórutíu ára lágmarki. Þeir hafa hækkað aðeins síðan en eru samt sem áður enn mjög lágir í sögulegu samhengi. Gengi dollars hefur lækkað á árinu enda hafa vextir í Bandaríkjunum verið lægri en á evrusvæðinu. Dollarinn hefur lækkað um 12% að nafnverði frá því hann stóð sem hæst í fyrra en evran hefur hækkað á móti.

Gert er ráð fyrir að halli hins opinbera aukist víðast hvar á þessu ári. Í Bandaríkjunum er reiknað með að hann verði 6% af VLF, á evrusvæðinu er reiknað með 3% halla og í Japan er reiknað með tæplega 7½% halla. Á næsta ári er almennt reiknað með hægt batnandi afkomu hjá hinu opinbera.

Helstu óvissuþættir í spánni snúa að eftirköstum undangenginna lækkana á hlutabréfamörkuðum en óvist er hversu lengi eignarýrnun heimilanna af þessum sökum mun halda aftur af neyslu þeirra. Þótt líklegt þyki að þessi neikvæðu áhrif hafi nú þegar náð hámarki er eignastaða heimila enn veik. Fyrirtæki og fjármálastofnanir hafa heldur ekki lokið við endurskipulagningu sem miðar m.a. að því að draga úr umframframleiðslugetu og endurbýggja lífeyrissjóði. Þessi áhrif gætu varað lengur en reiknað hefur verið með og þá má búast við því að fjárfesting verði seinni að taka við sér og að hagvöxtur verði þeim mun hægari.

Viðvarandi viðskiptahalli Bandaríkjanna er einnig áhyggjuefni, sérstaklega ef leiðrétting á þessu ójafnvægi í alþjóðaviðskiptum verður of snörp. Þrátt fyrir lækkun dollars undanfarið er búist við að hallinn geti numið 5% af landsframleiðslu á þessu ári. Þótt lækkun dollars þyki að mörgu leyti æskileg gæti hún orðið vandamál ef dollarinn tekur að lækka of hratt eða of mikið og ef evran þarf að taka við allri hækkuninni. Vaxtalækkunir á evrusvæðinu hafa að einhverju leyti vegið hér á móti en óvist er með horfurnar ef dollarinn heldur áfram að lækka og hækkinin fellur eingöngu á evruna í stað þess að dreifast á aðra gjaldmiðla.

Óvissuþættirnir virðast því sem fyrr líklegri til að lækka alþjóðlegar hagvaxtarspár en hækka. Hins vegar gæti hagvöxtur einnig orðið meiri en búist er við í Bandaríkjunum þar sem til koma jákvæðir þættir eins og skattalækkunir, viðvarandi framleiðniaukning og endurskipulagning fyrirtækja. Þetta kæmi umheiminum einnig til góða nema hvað viðskiptahalli Bandaríkjanna myndi þá væntanlega aukast. Einnig er hugsanlegt að olúverð lækki meira en spár gera ráð fyrir.

Uptaka olúgjalds

Ríkisstjórnin hefur samþykkt að nú í haust verði lagt fram á Alþingi frumvarp til laga um olúgjald og kílómetragjald. Með frumvarpinu er lagt til að núverandi þungaskattkerfi, sem byggir á lögum nr. 3/1987 um fjóröflun til vegagerðar, verði lagt niður og tekið upp svokallað olúgjald með litun gjaldfrjálsrar dísilólíu. Á undanförunum árum hefur gagnrýni á núverandi þungaskattkerfi farið vaxandi enda er kerfið að mörgu leyti mjög erfitt í framkvæmd þrátt fyrir fjölmargar lagfæringar á því í gegnum tíðina. Hefur Samkeppnisráð m.a. komist að þeirri niðurstöðu að fast árgjald þungaskatts af dísilbifreiðum brjóti gegn samkeppnislögum.

Veigamestu rökinn fyrir upptöku olúgjalds, með litun gjaldfrjálsrar olíu, eru þau að með því að tengja gjaldtöku við olúnotkun er verið að beina kaupum og notkun að nýrri og sparneytnari ökutækjum sem gefa frá sér minna magn koltvísýrings. Með upptöku olúgjalds verða dísilknúnar fólksbifreiðar álitlegri kostur fyrir einstaklinga en verið hefur og skattlagning dísil- og bensínbifreiða er samræmd þannig að sömu rekstrarforsendur eiga við hvort sem bifreiðin er dísil- eða bensínbifreið. Uptaka olúgjalds felur í sér að greiðslubyrði eigenda dísilknúinna ökutækja dreifist eðlilega eftir notkun í stað greiðslu á fjögurra eða sex mánaða fresti. Fasta árgjaldið raskar verulega samkeppnisstöðu fyrirtækja í flutningum og sendibílaþjónustu. Fyrirtæki geta selt þjónustu léttari ökutækja á lægra verði ef notkun er mikil en fyrirtæki með þyngri ökutæki geta þetta ekki. Uptaka olúgjalds er því vænleg leið til að skapa jafnræði milli dísildrifinna ökutækja í atvinnurekstri.

Olúgjaldið yrði í meginatriðum lagt á sömu aðila og þungaskatturinn, þ.e. eigendur skráningarskyldra ökutækja sem knúin eru dísilólíu. Með olúgjaldi er gjaldtaka af dísilbifreiðum og bensínbifreiðum samræmd, þar sem gjaldtakan breytist frá því að vera gjald á ekna kílómetra yfir í gjald á notað eldsneytismagn. Í frumvarpinu verður jafnframt gert ráð fyrir sérstöku kílómetragjaldi á öll ökutæki sem eru yfir 10 tonn, önnur en fólksflutninga-bifreiðar. Með því að viðhalda sérstöku kílómetragjaldi á þyngri bifreiðar er gjaldtakan látin vera í samræmi við þann kostnað sem hlýst af notkun bifreiðarinnar vegna þess slits sem verður á vegakerfinu.

Tekjur ríkissjóðs jan-júlí		
	2001-2002	2002-2003
12 mánaða breytingar, %		
Skatttekjur alls	4,0	5,2
Tekjuskattar	5,4	0,8
Tryggingagjöld	8,6	9,1
Eignarskattar	-2,2	-15,8
Veltuskattar	3,1	9,4
Tekjur alls	6,8	12,2

Gjöld ríkissjóðs jan-júlí		
	2001-2002	2002-2003
12 mánaða breytingar, %		
Almenn mál	12,9	1,9
Félagsmál	12,7	11,4
Atvinnumál	5,9	5,6
Vaxtagjöld	7,8	-22,3
Önnur útgjöld	4,0	15,9
Gjöld alls	10,7	6,2

Greiðsluafkoma ríkissjóðs jan-júlí		
M.kr.	2002	2003
Handbært fé frá rekstri	-13.733	-15.401
Hr. lánsfjárföfnuður	-7.520	1.805
Alborgun lána	-19.877	-18.021
Br. lánsfjárföfnuður	-32.647	-20.591
Lántökur	30.324	24.245
Greiðsluafkoma	-2.323	3.654

Ýmsar hagtölur		
12 mánaða breytingar, %	2002	2003
Verðbólga - september	3,1	2,2
Kjarnaverðb. I - september	3,0	2,6
Launavísitala - júlí	6,6	5,7
Heildarvelta janúar-apríl	11	-1,7
Smá.velta janúar-apríl	7,8	3,3
Atvinnuleysi - ágúst 2003	2,2	2,9